

Was analyzed the main strengths and weaknesses of the Canadian, American, Australian, British and French political multicultural models. Was considered the prospects of the use multiculturalism as ideoloichnoyi bases of interaction of national cultures within a hypothetical international entities like the Baltic-Black Sea Commonwealth countries.

Keywords: multiculturalism, ideology, multicultural model, national minority cultural pluralism, tolerance.

Yatsenko K. WSPÓŁCZESNY STAN I PERSPEKTYWY ZASTOSOWANIA PRAKTYCZNEGO MULTIKULTURALIZMU JAK IDEOLOGII ROZWOJU SPOŁECZNO-KULTUROWEGO

W artykule bada się międzynarodowe doświadczenie praktycznej realizacji multikulturalizmu jak strategii społeczno-kulturowego rozwoju. Przeanalizowano główne przewagi i wady kanadyjskiej, amerykańskiej, australijskiej, brytyjskiej, niemieckiej i francuskiej politycznych multikulturalnych modeli. Rozpatrzono perspektywy stosowania multykulturalizmu) jak ideologicznej podstawy współdziałania narodowych kultur w granicach hipotetycznych międzypaństwowych utworzeń na kształt wspólnoty krajów Bałtyku i Morza Czarnego

Kluczowe słowa: multykulturalizm(wielokulturowość), ideologia, multikulturalny model, narodowa mniejszość, kulturalny pluralizm, tolerancja.

УДК 628.1.033.

Кордон М.В.,
к.і.н., доцент кафедри історії України
Житомирського державного
університету ім. І.Франка

ЯКІСТЬ І КІЛЬКІСТЬ ВОДИ – ПРОБЛЕМА ЕКОЛОГІЧНОЇ, НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В РЕГІОНІ МІЖМОР'Я

Розглядається питання якості і кількості, дефіциту чистої питної води в Україні та регіоні. Це найбільш значуща соціальна проблема, яка несе загрозу сталому розвитку країн. Серйозну небезпеку екологічним інтересам України складає забруднення річок, особливо Дніпра, який забезпечує водою понад половину населення України. Не меншу проблему й занепокоєння з боку європейських партнерів становить стан води у річці Західний Буг. Адже це єдина водна артерія, води якої з України потрапляють у Балтику. Розробка й реалізація програм, спрямованих на покращення стану і якості води є

одним із напрямків співробітництва між країнами Міжмор'я. У штаті Міністерства довілля Польщі є чиновник, який опікується справами так званих прикордонних вод. Найближчим часом між Україною та Польщею планується підписання угоди про створення басейнового управління водами. Подібні кроки з часом матимуть позитивне значення для екологічного оздоровлення басейнів Дніпра та Західного Бугу.

Ключові слова: екологічна безпека, водні ресурси, стандарти водопостачання, прісна вода, водосховища, басейн Дніпра, Західний Буг.

Основою всього живого, джерелом життя на Землі є вода. Значення її в економічному та соціальному розвитку суспільства постійно зростає. Дефіцит води, погіршення її якості – головна проблема, виклик для людства.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я і Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), світу загрожує небезпека, пов'язана з наростаючою обмеженістю доступу людей до чистої питної води і засобів санітарії. П'ята частина людства (понад 1,1 мільярда людей) не має доступу до нормальної питної води, а 2,4 мільярда осіб не забезпечені мінімальними санітарними умовами.

Більше 85% усіх захворювань людини безпосередньо пов'язано із вживанням неякісної води, до складу якої входять речовини, що можуть викликати отруєння [10]. За різними оцінками, від 6 до 8 мільйонів чоловік помирають щороку від наслідків стихійних лих та пов'язаних із водою хвороб [8]. Здавалося б, води багато: 70% поверхні Землі вкрито нею. Але з близько 1,4 мільярда квадратних кілометрів води 97,5% – солоня. Лише 2,5 всього обсягу припадає на прісні поверхневі води (річки, озера, струмки, болота) [1]. Згідно з прогнозами, представленими фахівцями у штаб-квартирі Світового банку, до 2030 року потреби в прісній воді збільшаться в середньому на 40% порівняно з 2011 роком, і на 50% – для країн, які швидко розвиваються. Це означатиме, що третина населення Землі відчує на собі наслідки нестачі життєво необхідного ресурсу. Людство починає розуміти, що проблемою номер один для існування є не вичерпність запасів нафти, а якість і кількість води [11].

Тому Генеральна асамблея ООН оголосила 2003-й рік Міжнародним роком прісної води, а період з 2005 по 2015 роки, починаючи з Міжнародного дня водних ресурсів (22 березня 2005 року), – Міжнародним десятиліттям дій «Вода для життя». Генеральною Асамблеєю ООН у 1992 році був запроваджений Всесвітній День води. Починаючи з 1993 року він відзначається щорічно 22 березня з метою привернення уваги громадськості і політиків до проблеми води та здійснення ними практичних дій на захист ресурсів прісної води. Вже тоді розпочалася одна з найбільших криз, яка малопомітно, але неухильно посилюється, - нестача чистої води. За оцінками Всесвітньої організації охорони здоров'я, у 2005 році 1,6 мільйона дітей у віці до 5 років (в середньому 4500 дітей щоденно) померли від наслідків використання небезпечної для здоров'я води і неналежну гігієну [3]. У ХХ сторіччі споживання води у світі зросло в шість разів, що вдвічі більше темпів зростання населення. Як зазначав колишній Генеральний секретар ООН Бан Гі Мун, безпечні джерела води можуть стати джерелами «потужного пального для розпалення війни». В цьому сенсі згадуються слова французького письменника Антуана де Сент-Екзюпері: «Вода... Не можна сказати, що ти необхідна для життя, ти – саме життя!». Людина випиває її за рік від тонни до двох. Вода оновлюється у людському організмі кожні 90 днів.

Одним з найменш водозабезпечених регіонів Європи була й залишається Україна. У розвитку на одного жителя показник забезпеченості водою в Україні у 3-8 разів менший, ніж у найближчих українських сусідів. Річна забезпеченість водою в розрахунку на одного жителя України становить 1,1 тисячі кубічних метрів річкового стоку. У Білорусі цей показник становить 3,3, в європейській частині Росії – 8,7, у Латвії – 6,1, Франції – 2,9, Польщі – 1,4, Швеції – 2,5, Англії – 5,0, Німеччині – 2,5, США – 6,8, Канаді – 219, в далекій, здавалося б, посушливій Австралії – 7,7 тисяч кубічних метрів на одного жителя. За світовими стандартами водозабезпеченою вважається країна з водними ресурсами не менш як 1,5 тисячі кубічних

метрів на одну людину [14]. Україна займає останнє місце за запасами питної води на душу населення серед країн пострадянського простору. За оцінками експертів, лише чотири держави здатні впевнено постачати питну воду. Це – Росія, Канада, США і Данія. Перші три, володіючи найбільшими територіями в Арктиці, в яких мільйони кубічних кілометрів чистої питної води. У Данії ж є величезний острів, зайнятий льодовиками – Гренландія [1].

В Україні близько 800 сіл користуються привозною водою, централізованим водопостачанням забезпечено лише 25 відсотків сільських населених пунктів, кількість річок зменшилася на 3 тисячі. Разом з тим витрати свіжої води на одиницю виробленої продукції в Україні перевищують аналогічні показники Франції – у 2,5 рази, ФРН – у 4,3 рази, Великобританії і Швеції – у 4,2 рази [15]. Питоме централізоване водопостачання для українців досягло 370 літрів на людину на добу. Це щонайменше вдвічі вище, ніж середній рівень водопостачання у розвинених країнах світу [10]. За рівнем раціонального використання водних ресурсів та якості води Україна, за даними ЮНЕСКО, серед 122 країн світу посідає 95 місце [12]. За даними державного обліку водокористування, для потреб водопостачання населення і галузей економіки щорічно забирається близько 15-16 мільярдів кубічних метрів. Це – 20% середньобагаторічного стоку річок, з яких 48% використовує промисловість і по 26% сільське та житлово-комунальне господарство [11]. Загалом Україні потрібно щороку 88 кубокілометрів води. На її території формуються лише 52 з них [6].

Не виправдало себе і призвело до негативних наслідків створення великих водосховищ на Дніпрі з метою забезпечення електроенергією та водою промислових центрів Криворіжжя й Донбасу, а також зрошення сільгоспугідь Причорномор'я і Криму. Водосховищ нині шість – Київське, Канівське, Кременчуцьке, Кам'янське, Запорізьке, Каховське. Було затоплено і виведено із сільськогосподарського обігу понад 500

тисяч гектарів родючих земель. Близько 100 тисяч гектарів прилеглих до водосховищ земель опинилися в зоні підтоплення, а вироблення електроенергії гідроелектростанціями дніпровського каскаду становило менш ніж 4 відсотки загальнодержавного обсягу. Масовими стали явища «цвітіння» води й руйнування берегів [4].

Серйозну загрозу екологічним інтересам країни складає забруднення Азово-Чорноморського басейну, гирла Дунаю, річок на західних кордонах України. Про виділення Україні 15,5 мільйона єврокредиту для оновлення системи постачання води та системи водоочищення у місті Миколаєві, де мешкають більш як півмільйона людей, оголосив Європейський інвестиційний банк. Його фонди покликані допомагати місту досягти національних та міжнародних стандартів у сфері водопостачання та забезпечити місцеве населення високоякісною питною водою. Оскільки Миколаїв знаходиться близько до Чорного моря, цей проект також допоможе Україні виконати власні зобов'язання відповідно до Конвенції із захисту Чорного моря від відходів та є важливим кроком до реалізації природоохоронного виміру політики ЄС щодо Чорноморського співробітництва [5].

Особливу увагу викликає забруднення Дніпра, куди скидають відходи понад тисяча фабрик та заводів. У його басейні проживає 24 мільйони чоловік і сконцентровано 45 % загального обсягу промислового потенціалу [16]. Разом з тим понад 70% потреб держави у водних ресурсах забезпечуються каскадом дніпровських водосховищ. Дніпро забезпечує водою понад половину населення України [7]. Водні екосистеми є основою питного постачання для 75% громадян України [13]. Найвищий рівень споживання води у Дніпропетровській, Запорізькій, Київській, Одеській, Херсонській областях і м. Києві. На них припадає до 70% сумарного обсягу водопостачання і які є економічно найрозвиненішими та густонаселеними.

За дорученням уряду було розроблено нову редакцію Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну Дніпра на період до 2021 р. Передбачається реалізація низки заходів за такими напрямками:

- забезпечення розвитку меліорації земель і поліпшення екологічного стану зрошуваних та осушених угідь;
- першочергове забезпечення централізованим водопостачанням сільських населених пунктів, що користуються привізною водою;
- захист сільських населених пунктів і сільськогосподарських угідь від шкідливої дії вод та комплексний протипаводковий захист в басейнах річок Дністра, Пругу та Сірету, а також у басейні річки Тиси у Закарпатській області;
- екологічне оздоровлення басейну Дніпра та поліпшення якості питної води.

Обсяг фінансування заходів програми становить 46,5 мільярда грн. [2].

Серед проблем українських річок – забруднення комунальними та промисловими стоками, розораність берегів, відсутність прибережних лісосмуг, дачні забудови аж до урізу води, а останнім часом – намівання у заплавах для подальшої забудови. Негативно впливають на якість води процеси підтоплення і засолення ґрунтів.

На стан безпеки водних ресурсів держави та забезпечення населення якісною питною водою в населених пунктах України негативно впливає системний характер загроз виснаження і забруднення водних об'єктів, високий рівень водоємності виробничих процесів на підприємствах. Він перевищує відновлювальні спроможності водних екосистем в умовах прогнозованого обмеження обсягів придатних для споживання водних ресурсів у світі, незадовільний технічний стан та недостатню розгалуженість систем централізованого

водопостачання та водовідведення, застарілість технологій водопідготовки.

Згідно з даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, низька якість питної води спричиняє погіршення стану здоров'я 25% населення України. Тобто, кожен четвертий українець завдає шкоди своєму здоров'ю через споживання недоброякісної води [8].

Отже, водні ресурси України стали серйозною складовою національної безпеки, головним чинником, який визначає шляхи розвитку багатьох галузей економіки. Питання якості води належить до найбільш соціально значущих. Без сталого водозабезпечення, без чистої питної води неможливий збалансований розвиток будь-якої держави, в тому числі України.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бездір В. Від малої річки залежить велика вода // Урядовий кур'єр. – 23 березня 2013 року. – С. 3.
2. Заворотна М., Пуговиця М. Питання якості водних ресурсів належить до найбільш соціально значущих // Урядовий кур'єр. – 30 травня 2012 року. – С. 7.
3. Згуровський М. Світові конфлікти – загроза глобальній безпеці XXI сторіччя // Україна-НАТО. – 2007. – № 3. – С. 37–38.
4. Качинський А. Механізми покращення навколишнього середовища // Україна-НАТО. – 2004. – № 2. – С. 66.
5. Кошти на охорону природи та малий бізнес // Урядовий кур'єр. – 5 лютого 2010 року. – С. 3.
6. Листопад О. Тече вода для всієї країни // Урядовий кур'єр. – 19 березня 2014 року. – С. 9.
7. Листопад О. Руйнівна стихія чи життєдайна сила // Урядовий кур'єр. – 22 березня 2016 року. – С. 1.
8. Листопад О. Шукаємо чисту криницю // Урядовий кур'єр. – 22 березня 2013 року. – С. 5.
9. Петрушенко М. Сьогодні потребує інтегрованого управління водними ресурсами // Урядовий кур'єр. – 29 березня 2008 року. – С. 7.
10. Поліщук І. З-під крана чи з бювета? // Урядовий кур'єр. – 17 лютого 2011 року. – С. 10.
11. Пуговиця М. Дефіцит якісної води – загроза сталому розвитку країни // Урядовий кур'єр. – 22 березня 2011 року. – С. 8.
12. Пуговиця М. Без сучасних технологій очищення води ситуації не поліпшити // Урядовий кур'єр. – 9 лютого 2011 року. – С. 8.

13. Пуговиця М. Ситуація з водою потребує рішучих дій та ухвалення неординарних рішень // Урядовий кур'єр. – 15 червня 2011 року. – С. 27.

14. Сирота М. Україна в геополітичному просторі третього тисячоліття. – К., 2007. – С. 139; Петрушенко М. Сьогоднішня потреба інтегрованого управління водними ресурсами // Урядовий кур'єр. – 29 березня 2008 року. – С. 7.

15. Случик В., Матківський М. Місце екологічної безпеки в системі національної безпеки та її значення в євроінтеграційному процесі України. В. кн.: Вісник наукового інформаційно-аналітичного центру НАТО Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Випуск 2. – Івано-Франківськ. – 2009. – С. 116-117; Пуговиця М. Без сучасних технологій очищення води ситуації не поліпшити // Урядовий кур'єр. – 9 лютого 2011 року. – С. 8.

16. Стратегія і тактика, стан національної безпеки України. Науково-інформаційний збірник. – Випуск 35. – К., 2006. – С. 286.

Kordon M. WATER QUALITY AND QUANTITY – A PROBLEM OF ENVIRONMENTAL AND NATIONAL SECURITY IN THE REGION INTERMARUM

The issue of the quality and quantity, the deficit of clean drinking water in Ukraine and the region is considered. This is the most significant social problem, a threat to sustainable development of the countries. Ukraine has been and remains one of the least water-supplied regions in Europe. No less trouble and worry on the part of European partners is the state of water in the river Western Bug. After all, it is the only water artery, the water of which comes from Ukraine to the Baltic. The development and implementation of programs aimed at improving the status and quality of water is one of the directions of cooperation between the countries of the Intermarum region.

In the state of the Ministry of the Environment of Poland there is an official who cares for the so-called border waters. In the near future between Ukraine and Poland it is planned to sign an agreement on the establishment of a basin water management. Such steps over time will have a positive impact on the ecological improvement of the Dnipro basin and the Western Bug.

It ranks last in terms of per capita drinking water supplies among post-soviet countries. However, the cost of fresh water per unit of manufactured products in Ukraine exceeds similar indicators of developed countries of the world. In the twentieth century water consumption in the world has grown six times, which is twice the rate of population growth. The serious danger to the ecological interests of Ukraine is the pollution of rivers, especially the Dnipro River, which provides water to more than half of Ukraine's population. In connection with this, the ecological improvement of the Dnipro basin is foreseen.

Key words: *ecological safety, water resources, water supply standards, fresh water, reservoirs, the Dnipro basin, Western Bug.*

Kordon M. JAKOŚĆ I ILOŚĆ WODY – PROBLEM BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO I NARODOWEGO W REGOINIE MIĘDZYMORZE

Pod uwagę jest brana kwestia jakości i ilości, deficytu czystej wody pitnej na Ukrainie ta regionie. Jest to najważniejszy problem społeczny, zagrożenie dla zrównoważonego rozwoju krajów. Poważnym zagrożeniem dla ekologicznych interesów Ukrainy jest zanieczyszczenie rzek, zwłaszcza Dniepru, który dostarcza wodę ponad połowie ludności Ukrainy. Problem i zaniepokojenie ze strony partnerów europejskich stanowi również stan wody w Zachodnim Bugu. Stworzenie i realizacja programów skierowanych do polepszenia stanu i jakości wody jest jednym z kierunków międzypaństwowych relacji w obszarze „Intermarium”. W resorcie środowiska Polski jest urzędownik, który zajmuje się sprawami tak zwanych wód przygranicznych. W najbliższym okresie między Ukrainą a Polską odbędzie się podpisanie ugody o powołaniu orędownictwa wodami basenu przygranicznego. Podobne kroki z płynem czasu przewidują się ekologicznym odzyskiwaniem dorzecza Dniepru i Zachodniego Bugu.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo ekologiczne, zasoby wodne, standardy zaopatrzenia w wodę, słodka woda, zbiorniki wodne, dorzecze Dniepru, Zachodni Bug.